Česká historická próza
Alois Jirásek (1851 – 1930)

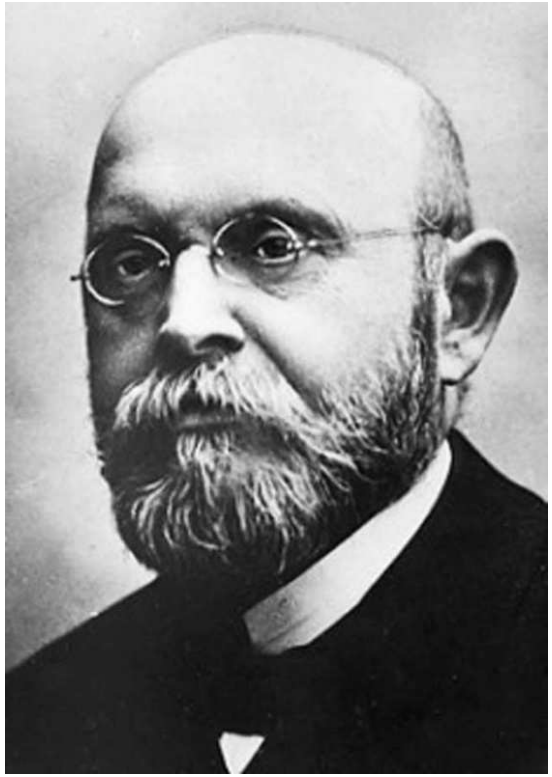

- nar. v Hronově
- stud. na něm. gymnáziu v Broumově, českém v Hradci Králové
- vystud. historii na pražské univerzitě
- středoškolský prof. D a Z v Litomyšli
- přestěhování do Prahy
- v květnu 1917 podpis Manifestu českých spisovatelů za státní samostatnost
- poslancem Nár. shromáždění (za Čs. nár. dem. stranu)

Česká historická próza

Alois Jirásek - dílo

- *prózy o českém pravěku*
  - **Staré pověsti české**

- *prózy (trilogie) o době husitské*
  - **Mezi proudy**
    (doba vlády Václava IV.)
  - **Proti všem**
    (radikální táborité proti umírněnějším pražanům, bitva na Vítkově)
  - **Bratrstvo**
    (rozklad a dohasínání husitství)

- *prózy o době pobělohorské*
  - **Psohlavci**
    (ze XVII. stol.; Jan Sladký Kozina, Maxmilián Lamminger - Lomikar)
  - **Temno**
    (Antonín Koniáš)

Česká historická próza

Alois Jirásek - dílo

- *prózy o době národního obrození*

  - **F. L. Věk**
    (románová kronika, 5 dílů; *Praha* - V. Tham, V. M. Kramerius, prof. Vydra, páter Vrba, rodina Butteauova [bitó]; *Dobruška* – rodina F. L. Věka, soused Žalman

    F. L. V. *Opoč* F. L. V. *Korun* F. L. V. *Cenz*

  - **U nás**
    (románová kronika, 4 díly)

  - **Filosofská historie**
    (novela; studenti Vavřena, Frýbort, Zelenka, Špína; aktuár Roubínek)

Alois Jirásek: Filosofská historie

To byly majáles!

Den se již nachyloval k západu. Poslední paprsky zářily hájem, z travnaté půdy po kmenech ke stinným korunám. Dosud neochablo veselí. Hudba téměř nepřetržitě hrála, smích a žert nemdlely, zpěv rozjařených studentů zavzníval veseleji a hlučněji.

Dole v háji byl jich houfec rozložen. Někteří z nich seděli na hrubě tesaných lavičkách, jiní v trávě pod stromy a každý z nich často a důkladně nahýbal džbánek k ústům. Zpívali, smáli se a vtipkovali. Jen Špína z nich byl zamlklý. Seděl na kraji lavičky, opíraje spánky do dlaní. Kastorový klobouk seděl mu v týle, dlouhé šosy, jako vlašťovčí křídla, visely mdle, jako zlomená peruť přes lavičku.

„Tys nějaký zoufalý, Špíno! Co je ti?“ volal jeden ze studentů.

„Nech mne!“ odtušil mrzutě dlouhý filozof a chopiv se džbánku pil dlouhým douškem.

„Kde je Zelenka, toho jsem tu ještě neviděl!“ ptal se opět první. A jiný mu za Špínu odpověděl:

„To víš, ten tu není, ten doma dře, baba. Bojí se výslechu, je příliš opatrný.“

„Jestřáb! Jestřáb!“ zvolal náhle jiný a ukazoval džbánkem na Rollerku, která majíc na levé ruce váček opodál vyzvídavě kráčela.

Všichni se dali do smíchu.

Alois Jirásek: Filosofská historie

„Vivat commissarius!“

„Vivat doctissima!“

„Vivat Xantippe!“

Studenti připíjeli „paní komisarovi, veleučené“, neboť paní Rollerová chodívala co rok na veřejnou zkoušku filozofskou, kdež vedle učených pánů přísedících a pozvaných sedala, s autorem v ruce.

Rozumí se, že zkoušení z toho měli malé potěšení, poněvadž Rollerka neřídila se starým pravidlem, aby to, co ve škole připraveno, se tam snědlo. Zanedlouho po zkoušce věděly i báby na podsíni prodávající, který z filozofů propadl.

Zdálo se, že paní pulmistrová porozuměla, komu ty hlučné přípitky svědčí.

Zastavivši se nedaleko, hleděla na hlučné a rozjařené studenty svým pichlavým zrakem.

„Vivat Horatius Flaccus!“ vzkřikl náhle jeden z nich a druhý hlasem daleko znějícím dodal:

„Ale ten vzhůru nohama!“

Hlučný, bujný smích byl odpovědí a džbánky zacvakaly poznovu.

Rollerku jako by sršeň bodla. Obrátivši se, kvapně pospíchala odtud.

Alois Jirásek – dílo

- *dramata*
  - **trilogie „tří Janů“: Jan Hus; Jan Žižka; Jan Roháč**
  - **Vojnarka**
  - **Lucerna**
    (paní kněžna, mlynář, vodník)

Luc

Česká historická próza

Zikmund Winter (1846 – 1912)

- nar. v Praze
- stud. na Akad. gymnáziu v Praze
- stud. teologie a historie
- učitelská práce v Pardubicích, Rakovníku, Praze
- studia rakovnického a pražského archivu
- práce o historii církevního života, dějinách řemesel, životě na vysokých školách v Praze

Česká historická próza

Zikmund Winter - dílo

- **Rozina sebranec**
  (novela)

- **Mistr Kampanus**
  (román; Jan Campanus Vodňanský;
  Mistr Kampanus X Mollerus)

  „Pokud budu živ, ty se mezi profesory nedostaneš, ne pro velikou a pověstnou lenivost svou, ne pro malé a hubené vědy své, ale pro povahy svého srdce a svého ducha.“

Vědecký realismus

Jan Gebauer – jazykověda

- **stať o nepravosti RKZ**

Jaroslav Goll – historie

T. G. Masaryk – filozofie, politika

odpůrci:
články v Národních listech, Osvětě *(„zrada národa“)*

od r. 1888 vychází Ottův slovník naučný

Ottův slovník naučný

Cidlina: dříve také Cidlín (něm. *Cidlin*), ves na Moravě, hejtm. znojemském, okr. a pošta Mor. Budějovice, fara Babice: 40 d., 233 obyv. čes. (1880). R. 1356 prodal Vilém z Cidliny část vesnice Mikuláši z Horky; v l. 1560—1670 byla úplně pustá; od r. 1629 náležela k panství lesonickému.

Vědecký realismus

Otakar Hostinský (1847 – 1910)

- **estetik**
- **studie o hudební skladbě**
- **studie O realismu uměleckém**

  - **formuloval zásady realistické metody:**

  - ***realistický spisovatel je „lékař, který diagnostikuje chorobu, aby mohla být léčena“***

  - ***realistické fikci nejde o pravdivost, ale o věrohodnost***